

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 3. decembrī

Satversmes tiesa rīcības sēdē šādā sastāvā: rīcības sēdes priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Anita Rodiņa, Jautrīte Briede, Veronika Krūmiņa, Mārtiņš Mits un Juris Juriss,

izskatījusi sabiedrības ar ierobežotu atbildību [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 192/2025),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Civillikuma 1075. panta pirmās daļas 3. punktu, ciktāl tas paredz tiesas tiesības noteikt kopīpašuma daļas pārdošanu, un trešo daļu (turpmāk arī – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 89, 90. un 105. pantam un attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no to spēkā stāšanās brīža.

2. Civillikuma 1075. panta pirmās daļas 3. punkts noteic, ka, ja 1074. panta pirmajā daļā norādītās dalīšanas gadījumā kopīpašnieki nevar vienoties par tās veidu, tiesa, raugoties pēc dalāmā priekšmeta īpašībām un lietas apstākļiem, noteic lietu vai daļu pārdot.

Civillikuma 1075. panta trešā daļa paredz, ka tiesa lemj par kopīpašuma daļas atsavināšanu ieņemot visas lietas atsavināšanai gadījumos, kad šāds

dalīšanas veids, pēc taisnības apziņas un ņemot vērā vispārīgos tiesību principus, ir vispiemērotākais.

3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts noteic, ka pieteikumā minētais uzskats jāpamato.

Pieteikuma iesniedzēja ir nekustamā īpašuma kopīpašniece. Tā vērsās tiesā ar prasību pret pārējiem kopīpašniekiem par kopīpašuma dalīšanu. Pirmās instances tiesa prasību noraidīja, savukārt apelācijas instances tiesa, pamatojoties uz apstrīdētajām normām, ar [datums] spriedumu nosprieda prasību apmierināt un sadalīt kopīpašumu, pārdodot atklātā izsolē Pieteikuma iesniedzējai piederošās domājamās daļas un izsolē saņemto naudu nododot Pieteikuma iesniedzējai.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas aizskar tai Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu, jo pieļauj viena kopīpašnieka daļas pārdošanu izsolē par būtiski zemāku vērtību nekā tad, ja kopīpašums tiktu izbeigts, pārdodot visu nekustamo īpašumu. Apstrīdētās normas arī pārkāpjot Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskās palāvēības aizsardzības principu. Gan īpašuma iegādes, gan prasības celšanas brīdī Civillikuma 1075. panta pirmās daļas 3. punktā bija paredzētas tiesas tiesības noteikt tikai visas lietas, nevis tās daļas pārdošanu, savukārt šā panta trešā daļa nebija pieņemta. Apstrīdētās normas neesot pietiekami skaidri formulētas, tādējādi esot aizskartas arī Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 89. un 90. pantā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Apelācijas instances spriedumu Pieteikuma iesniedzēja pārsūdzēja kasācijas kārtībā. Ar Senāta rīcības sēdes lēmumu atteikts ierosināt kasācijas

tiesvedību pēc Pieteikuma iesniedzējas kasācijas sūdzības. Šis lēmums nav pārsūdzams. Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums noteic: “Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad stājās spēkā Senāta rīcības sēdes lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2025. gada 14. oktobrī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

5. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdēto normu neatbilstība pieteikumā norādītajām augstāka juridiska spēka tiesību normām. Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesas kolēģija var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

5.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības aizsardzības principam.

Vērtējot tiesību normas atbilstību šim principam: jānoskaidro 1) vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu (vai personas paļaušanās ir likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties); 2) vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu (*piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 15. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2009-88-01 15. punkts*).

Pieteikuma iesniedzēja norādījusi uz Satversmes tiesas judikatūru par tiesiskās paļāvības aizsardzības principa saturu, kā arī vispārīgi norādījusi, ka šis

princips ir pārkāpts, jo Pieteikuma iesniedzēja nevarēja paredzēt, ka jau pēc kopīpašuma domājamo daļu iegūšanas īpašumā un tiesvedības par kopīpašuma dalīšanu uzsākšanas tiks pieņemtas apstrīdētās normas, kas būtiski maina kopīpašuma dalīšanas principus. Pieteikuma iesniedzēja, iegūstot kopīpašuma domājamās daļas, esot izvērtējusi visus riskus un ierobežojumus, ņemot vērā gan normatīvo regulējumu, gan tiesu praksi kopīpašuma dalīšanas lietās. Tomēr pieteikumā nav sniegts Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošs juridiskais pamatojums tam, kādēļ Pieteikuma iesniedzējai varēja rasties likumīga, pamatota un saprātīga paļāvība. Proti, pieteikumā nav sniegti juridiski argumenti par to, kādēļ būtu uzskatāms, ka kopīpašuma dalīšanas tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai persona tam varētu uzticēties. Tāpat pieteikumā nav pamatojuma par to, ka varētu būt neievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

5.2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 89. pantam.

Satversmes 89. pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Ja tiek lūgts vērtēt tiesību normas atbilstību šim pantam, pieteikumā ir jāpamato, kādas papildu tiesības vai saistības, kas neietilpst Satversmes pamattiesību normu saturā, attiecībā uz konkrēto situāciju izriet no Satversmes 89. panta. Pieteikumā šāds pamatojums nav ietverts.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 89. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

5.3. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 90. pantam.

Satversmes tiesa atzinusi, ka Satversmes 90. pantā ietverti tiesību normu kvalitātes kritēriji, atbilstoši kuriem ikvienai tiesību normai jābūt pieejamai, kā arī pietiekami skaidrai un paredzamai (*piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada*

20. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-12-01 16. punkts un 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2. punkts). Tiesību normas skaidrība un paredzamība ir vērtējama, pamatojoties uz šīs normas interpretāciju. Proti, tiesību norma ir atzīstama par neskaidru tad, ja ar interpretācijas metožu palīdzību nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu (sk. Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2. punktu un 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 13.1. punktu). Tiesību normu saturiskā tvēruma noskaidrošanā ir jāizmanto visas interpretācijas metodes – gramatiskā, vēsturiskā, sistēmiskā un teleoloģiskā. Tikai visu šo metožu pielietošana ļauj nonākt pie tiesību normas interpretācijas rezultāta (piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 24. septembra sprieduma lietā Nr. 2019-22-01 18. un 22.1. punkts). Turklāt tiesību norma var būt pietiekami skaidra un paredzama arī tad, ja tās satura noskaidrošanai personai var būt nepieciešama atbilstoša juridiskā palīdzība (sk. Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 18.1. punktu).

Pieteikumā ir norādīts, ka apstrīdētās normas nav skaidras, jo no to pieņemšanas gaitas neesot bijis secināms, vai tās ir piemērojamas attiecībā uz reāli sadalāmas kopīpašuma daļas pārdošanu vai arī attiecībā uz kopīpašuma domājamo daļu pārdošanu. Tomēr pieteikumā nav Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošu juridisku argumentu, ka persona nevar noskaidrot apstrīdētās normas saturu tās interpretācijas ceļā, pielietojot visas interpretācijas metodes, un, ja nepieciešams, saņemot atbilstošu juridisko palīdzību.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 90. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

5.4. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105. pantam.

Vērtējot tiesību normas atbilstību Satversmes 105. pantam, Satversmes tiesa noskaidro, vai: 1) pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, 2) tam ir leģitīms mērķis un 3) vai tas ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi. Ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi, ja: 1) ar izraudzīto līdzekli leģitīmo mērķi var sasniegt, 2) leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un 3) labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par

personas tiesībām nodarīto kaitējumu (*piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 15. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-25-01 11. punkts*).

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka apstrīdētās normas formāli esot pieņemtas, ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību, tomēr likumprojekta iniciatīva esot iesniegta Satversmei neatbilstošā kārtībā un likumprojekts izstrādāts, neuzklausot pietiekamu skaitu nozares ekspertu un sabiedrisko organizāciju. Taču pieteikumā nav norādīti juridiski argumenti, kas pamatotu šos apgalvojumus.

Tāpat pieteikumā norādīts, ka apstrīdētajās normās noteiktajam pamattiesību ierobežojumam nav leģitīma mērķa, jo tas, ka pārējiem kopīpašniekiem nav pieejami finanšu līdzekļi, lai nopirktu tā kopīpašnieka, kurš vēlas izstāties no kopīpašuma, domājamās daļas par tirgus cenu, nav pamats, lai šīs domājamās daļas pārdotu izsolē par būtiski zemāku cenu. Arī pirms apstrīdēto normu pieņemšanas Pieteikuma iesniedzējai bijušas tiesības jebkurā brīdī pārdot sev piederošās domājamās daļas kopīpašumā, kā arī tiesai bijis iespējams samērot kopīpašnieku intereses, nosakot, ka tiem, kuri vēlas palikt kopīpašumā, ir jānodrošina taisnīga un dalāmā īpašuma tirgus cenai proporcionāla atlīdzība, kas tiek izmaksāta kopīpašniekam, kurš no kopīpašuma vēlas izstāties.

2022. gada 3. februāra likuma “Grozījumi Civillikumā”, ar kuru pieņemtas apstrīdētās normas, anotācijā ir norādīts, ka pamats apstrīdēto normu pieņemšanai ir bijusi izveidojusies negodprātīga prakse, kad nekustamo īpašumu izsolēs tiek iegūtas kopīpašuma domājamās daļas, kuras vēlāk tiek piedāvātas pārējiem kopīpašniekiem atpirkt par lielāku naudas summu, lai tiesā netiktu celta kopīpašuma dalīšanas prasība, vai arī pēc domājamo daļu iegūšanas īpašumā tiek celta prasība tiesā par kopīpašuma izbeigšanu. Tādējādi tiekot izbeigti arī tādi kopīpašumi, par kuru lietošanu kopīpašniekiem iepriekš domstarpības nav bijušas un kuru interesēs ir saglabāt sev piederošās kopīpašuma daļas (*sk. likumprojekta Nr. 906/Lp13 “Grozījumi Civillikumā” anotāciju. Pieejama: saeima.lv*). Pieteikuma iesniedzēja nav apsvērusi, kādēļ citu kopīpašnieku, kuri vēlas palikt kopīpašumā un kuru interesēs ir saglabāt tiem piederošo kopīpašumu, tiesību aizsardzība gadījumos, kad dažādu apstākļu dēļ nav piemērojami citi kopīpašuma dalīšanas veidi, nevar būt pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis. Tāpat pieteikumā nav ņemts vērā, ka, lai arī Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga pati pārdot

sev piederošās domājamās daļas, apstrīdētās normas attiecas tieši uz tām situācijām, kad strīds par kopīpašuma dalīšanu tiek izskatīts tiesā un tiesai ir jāizvēlas konkrētajai situācijai atbilstošākais līdzeklis visu kopīpašnieku interešu samērošanai.

Pieteikumā arī norādīts, ka apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir nesamērīgs pret kopīpašnieku, kurš kopīpašuma attiecības vēlas izbeigt, jo viņam ir interese gūt labumu no sev piederošās lietas. Normatīvajos aktos jau pastāvēt alternatīvs regulējums, piemēram, kompensācijas piešķiršana kopīpašniekam, visa īpašuma pārdošana, kā arī pirmpirkuma vai izpirkuma tiesības pārējiem kopīpašniekiem, tādēļ noteikt kopīpašuma daļas pārdošanu izsolē nebija nepieciešams. Tomēr arī šie argumenti pieteikumā nav vērtēti kopsakarā ar citu kopīpašnieku tiesību aizsardzību gadījumos, kad tiem nav iespēju atpirkt citam kopīpašniekam piederošās domājamās daļas, bet to interesēs ir sev piederošo kopīpašuma daļu saglabāšana. Tāpat nav pamatots, kādēļ šādā situācijā viena kopīpašnieka ekonomiskajai interesei būtu dodama priekšroka iepretim citu kopīpašnieku interesei saglabāt sev piederošo īpašumu.

Pieteikumā arī norādīts, ka apstrīdētās normas ir pretrunā ar Satversmes 105. panta ceturto teikumu. Tomēr pieteikumā nav pamatots, kāpēc kopīpašuma izbeigšana un dalīšana būtu uzskatāma par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu sabiedrības vajadzībām uz atsevišķa likuma pamata. Satversmes tiesa jau ir secinājusi: atzīt, ka īpašums ticis vai tiek piespiedu kārtā atsavināts sabiedrības vajadzībām, var tikai tad, ja valsts rīcība ir vērsta uz konkrētā īpašuma atņemšanu. Īpašuma tiesību atsavināšana Satversmes 105. panta ceturta teikuma izpratnē nevar būt atkarīga tikai no konkrētā gadījuma faktiskajiem apstākļiem. Proti, nav iedomājama tāda situācija, ka konkrētais īpašums ar tiesību normu tiek un tajā pašā laikā netiek atsavināts (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 27. maija sprieduma lietā Nr. 2020-49-01 20.3. punktu*).

No pieteikuma arī ir secināms, ka Pieteikuma iesniedzēja pēc būtības iebilst pret tiesas izvēlēto kopīpašuma dalīšanas veidu konkrētajā lietā. Proti, tiesai neesot bijis pamats noteikt tikai Pieteikuma iesniedzējai piederošo domājamo daļu pārdošanu, jo nepastāvēja citu kopīpašnieku tiesības uz mājokļa saglabāšanu. Kā arī tas, ka uz nekustamā īpašuma atrodas ēka, kura tiek izmantota sabiedrības vajadzībām valsts funkciju izpildei, neesot pamats ierobežot Pieteikuma

iesniedzējas tiesības gūt no sev piederošā īpašuma labumu. Tomēr Pieteikuma iesniedzējas apsvērumi par tās ieskatā taisnīgāko risinājumu nevar būt par pamatu lietas ierosināšanai Satversmes tiesā, jo Satversmes tiesas kompetencē neietilpst tiesas veiktās tiesību normu piemērošanas vērtēšana konkrētajā civillietā (*piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 12. punkts*).

Līdz ar to pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 105. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, sesto daļu un 7.¹ daļu, Satversmes tiesa

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 192/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētāja

Irēna Kucina